

One Day Interdisciplinary National Conference
on

**“Drug Addiction-A Main Problem Of Indian
Society In Current Scenario”**

Dt.1st March, 2019

With ISSN 2394-8426 International Impact Factor 5.682
Peer Reviewed Journal

Organized by

Department of Sociology

Mahila Mahavidyalaya, Gadchiroli (Maharashtra)

In Association with

Gondwana University, Gadchiroli and

Vidarbh Marathi Samajshatra parishad

Published By
Chief Editor,

Gurukul International Multidisciplinary Research Journal, Pune.

Mo. +919273759904 Email: chiefeditor@gurukuljournal.com

Online Available At : <http://gurukuljournal.com/>

INDEX

Paper No.	Title	Author Name	Page No.
1	Alcoholism: Major Cause Of Domestic Violence	Dr. Hansa Tomar	1-5
2	Drug Abuse-A Main Problem Of Indian Society In Current Scinario	Dr.Sharayu Gahirwar	6-7
3	Government And Administration Role On Drug Abuse	Dr. Prof. Abhay Butle	8-9
4	Effect of Tobacco and Wine Addiction on the Financial Position of the Addicts of Gadchiroli District	Aniruddha Sunil Gachake	10-11
5	MUKTIPATH : The way of transformation Bandi (Ban) into Mukti (Freedom) Combat against tobacco and alcohol in Gadchiroli	Dr. Dilip Keshawrao Barsagade	12-16
6	Drug Addiction and Mental Health	Dr. Madhu Prabhakar Khobragade	17-19
7	Government And Various Agencies Role In Drug Addiction	Dr. Devendra R. Bhagat	20-23
8	Drug Addiction	Dr.Kailas V. Nikhade	24-25
9	Alcoholism-Stigma On Indian Society	Dr.Nilima Dawane	26-27
10	Menace of Drug Addiction and the Role and Personal Commitment of the People towards Solving this Problem and Building Nation	Mr.Vinod Manoharrao Kukade	28-30
11	Addiction: A Social Problem In India	Sabiha I.shaikh	31-35
12	Drug Addiction: Causes, Symptoms and Possible Remedies	Dr.Shriram G. Gahane	36-39
13	Globalization, Professional Ethics, Human Values and Drug Addiction	Dr.Prof.Vijaya N.Kannake	40-42
14	Side Effects Of Drug Addiction On Family	Prof. Yogesh Krishnarao Patil	43-44
15	Drug Abuse- Need To Control	Yogeshwar Pikalmunde	45-47
16	Side effects of drug addiction on family, society as well as physical and psychological factors	Anita Sarve	48-50
17	व्यसनाधिनता एक सामाजिक समस्या	प्रा. डॉ. अशोक एन. सालोटकर	51-54
18	महात्मा गांधीजींचे व्यसनविषयक विचारकार्ये आणि सद्यस्थिती	प्रा. डॉ. दशरथ भर्माजी आदे	55-57
19	जागतिकीकरण आणि नैतिक आव्हाने	डॉ. अजय पेत्रस बोरकर,	58-61
20	व्यसनाधिनता तरूण पिढीसमोर आव्हाने	देवानंद जे. गोरडवार, अविनाश दिवाकर भुरसे	62-64
21	व्यसनाधिनतेचे दुष्परिणाम वनियंत्रणात्मकउपाययोजना	प्रा. दिलीप जीवन रामटेके	65-69
22	मद्यपान आणि अंमली पदार्थाची सामाजिक समस्या—कारणे आणि उपाय	डॉ.एस.एस.कुंभारे	70-75
23	व्यसनाधीनता : समकालीन भारताची एक गंभीर समस्या	प्रा. डॉ. गजेंद्र मानिकराव कढव	76-78
24	तंबाखू नियंत्रण कायदा २००३	प्रा. डॉ. संजय मारेतराव महाजन	79-82
25	मादक द्रव्याची युवा पीढीची समस्या	डॉ. विजय शंकरराव दिघोरे	83-85
26	अंमली पदार्थाच्या सेवनाची कारणे व दुष्परिणाम	प्रा. लीना विलास गादेवार	86-90
27	गुटखा व खर्च्यांचे व्यसन नागपूर शहरातील एक	डॉ. कविता मते	91-93

मादक द्रव्याची युवा पीढीची समस्या

डॉ. विजय शंकरराव दिघोरे
भिवापूर महाविद्यालय, भिवापूर
जि. नागपूर

प्रस्तावना

भारत हा तरूणांचा देश म्हणून ओळखला जातो. तरूण हे देशाचे भविष्य आहेत. म्हणूनच तो निरोगी, सक्षम आणि कार्यक्षम असणे आवश्यक आहे. परंतु आजची पिढी आधुनिकतेच्या नावाखाली व्यसनाधिन होत चालली आहे. पाच्छीमात्य समाजामध्ये मादकद्रव्य सेवनाची समस्या प्रकर्षाने दिसून येते. परंतु आधुनिक काळात भारतातही ही समस्या मोठ्या प्रमाणात निर्माण झालेली आहे. आणि आजची तरूण पिढी या मादक द्रव्याच्या आहारी जावून आपले जीवन नष्ट करून घेण्याचा प्रयत्न करीत आहे. आज भारतातील मादक द्रव्यसेवनाच्या समस्येत ब्राऊन शुगर, चरस, हफीम, कोकेन, एलएसडी इत्यादी मादक द्रव्याच्या आहारी आजची युवक पिढी जात आहे. विशेष म्हणजे शहरातील व महानगरातील सुशिक्षित तरूण वर्गामध्ये मादक द्रव्याच्या सेवनाचे प्रमाण सतत वाढत आहे.

मादकद्रव्य सेवनाची कारणे —

- १) शहरीकरण — शहरातील व्यक्तीचे जीवन आज अतंत्य व्यस्त व धकाधकीचे झालेले आहे. शहरातील जीवन विशेषता भपकेबाज व चमकदार असते. तरूण वर्गावर कुणाचेही नियंत्रण राहत नाही. शहरातील दुषीत वातावरणाचा वाईट परिणाम तरूणावर पडतो व ते वाईट मार्गाकडे वळतात. यातूनच ते मादक द्रव्याचे सेवन करू लागतात.
 - २) मानसीकता — प्रत्येक व्यक्तीला यश मिळतेच असे नाही. अपयश आल्यास ती निराश होते. तिच्यावर प्रंचड मानसीक तनाव पडतो. आपली मानसीक स्थिती संतुलित ठेवण्यासाठी अश्या व्यक्ती मग मनोरंजन म्हणून मादक द्रव्याचे सेवन करतात.
 - ३) अयोग्य सामाजिकरण — शहरातील कुटुंब विघटीत असते या कुटुंबात पती-पत्नी दोषेही नोकरी करणारे असल्यास ते आपला अधिक वेळ मुलांसाठी देत नाही त्यामुळे त्यांच्या मुलांचे योग्य सामाजिकरण होऊ शकत नाही. तसेच कुटुंबात पती-पत्नीमध्ये चालणाऱ्या सततच्या भांडनामुळेही मुलांना प्रेम, स्नेह मिळत नाही. त्यामुळे अशी मुले आपल्या मित्रांच्या संगतीने मादक द्रव्याच्या आहारी जातात.
 - ४) वाईट संगत — शहरातील शेजारी दुय्यम स्वरूपाचा असतो. त्यामुळे मुलांचे मित्र मैत्रिणीही वेगवेगळ्या पार्श्वभूमीतून आलेले असतात मादक द्रव्याच्या आहारी गेलेल्या मुलांची संगत चांगल्या मुलालाही बिघडवत असते. शहरामध्ये तरूणाच्या टोळ्या आपल्या व्यसनपूर्तीसाठी चांगल्या मुलांनाही मादक द्रव्याचे व्यसन लावतात.
 - ५) उत्तेजना — मादक द्रव्याचे सेवन केल्यामुळे वेगळ्या प्रकारचा अनुभव व उत्तेजना मिळते असा प्रचार केल्या जातो. या प्रचाराला बळी पडून शारीरिक क्षमतेमध्ये वाढ करण्यासाठी तसेच अधिक उत्तेजना मिळविण्यासाठी मादक द्रव्याचे सेवन केले जाते.
 - ६) वाईट जाहिरातीचा प्रभाव — सध्या टि. व्ही. च्या माध्यमातून दाखविण्यात येणाऱ्या किंवा औषध कंपनी, मादक द्रव्याच्या निर्मिती करणाऱ्या कंपन्या यांच्या माध्यमातून अश्या मादक पदार्थाची जाहिरात आकर्षकरित्या करण्यात येते. या जाहिरातीमुळे तरूण वर्ग ह्या पदार्थाची चव पाहण्यास उत्सुक असतात.
- वरील कारणांप्रमाणेच शहरातील क्लब, पार्टी, मित्रमंडळी, डिस्को इत्यादी माध्यमातून युवक मादक द्रव्याचे सेवन करण्यास शिकत आहे.

मादक द्रव्याचे दुष्परिणाम -

शहरीकरणातून निर्माण झालेली मादक द्रव्याचे सेवनाची समस्या आजच्या समाजाची महत्वाची समस्या आहे. या समस्येचे युवकावर, समाजावर व देशावरही अनेक दुष्परिणाम होत आहेत.

१) मानसिक दुष्परिणाम - मादक द्रव्याच्या व्यसनामुळे व्यक्ती आळशी आणि निष्क्रिय बनते व्यक्तीची निर्णय घेण्याची क्षमता कमी होऊन तिला चांगल्या वाईटातील फरक कळत नाही. डोक्यात सतत दुखत राहणे व नशेचे जास्त प्रमाण झाल्यास व्यक्ती पागल होण्याचीही शक्यता असते. मादक द्रव्याच्या सेवनाने व्यक्तीचे मानसीक संतुलन बिघडते व व्यक्ती स्वतःच्या विघटनास कारणीभूत होते.

२) शारीरिक दुष्परिणाम - कोणत्याही प्रकारचे मादक द्रव्य घेणाऱ्या व्यक्तीस भूक लागत नाही, त्याचे वजन कमी होते. मेंदुची कार्यक्षमता कमी होऊन शरीराच्या इतर अवयवावर त्याचे नियंत्रण राहत नाही. मादक द्रव्यातील रसायनामुळे व्यक्तीला कॅन्सरसारखे अनेक दुर्धर रोग होतात. एकंदरीत मादक द्रव्याच्या सेवनामुळे व्यक्तीचे शरीर फक्त हाडाचा सापळा बनते.

३) आर्थिक दुष्परिणाम - मादक द्रव्याच्या आहारी गेलेल्या व्यक्ती स्वतःतर आर्थिक कंगाल होतेच परंतु आपले व्यसन पूर्ण करण्यासाठी चोरी करण्यासही तो मागेपुढे पाहात नाही. आर्थिक टंचाईमुळे व्यक्तीला आणि त्याच्या कुटुंबियांना अनेक संकटाचा सामना करावा लागतो आणि अश्यावेळी अशी व्यक्ती गुन्हेगारीकडेही वळते.

४) कौटुंबिक दुष्परिणाम - मादक द्रव्य सेवनाच्या आहारी गेलेल्या व्यक्तीच्या व्यसनाचा वाईट परिणाम केवळ त्या व्यक्तीवरच होत नाही तर त्याच्या कुटुंबियावरही होत असतो. व्यसनाधिनतामुळे कुटुंबात कलहाचे वातावरण निर्माण होते. पती-पत्नीच्या संबंधात वितृष्ट येऊन त्याचा परिणाम मुलांवर होतो. व्यसनापाई पती-पत्नी अलग होतात अश्यावेळी त्याच्या मुलांच्या पालनपोषणाची समस्या निर्माण होते. एकंदरीत मादक द्रव्य सेवनाचे कुटुंबाची वाताहत होऊन कुटुंब उद्ध्वस्त होते.

५) सामाजिक दुष्परिणाम - मादक द्रव्याचे वाईट परिणाम समाजावर होत आहे. विशेषता समाजाची तरूण पिढी जो भावी समाजाचे व देशाचे आधार स्तंभ आहेत. ती या व्यसनाच्या आहारी जात आहे. मादक द्रव्याच्या सेवनामुळे समाजात छेडछाड, गुंडागर्दी, बलात्कार, अपहरण, चोरी यासारखे अनेक गुन्हे घडत आहेत व समाजाची व्यवस्था भंग होत आहे.

कोणत्याही व्यसनातून मुक्त व्हायचे असल्यास सुरुवातीला काही अडचणी येतात. अचानक व्यसन सोडल्यामुळे शारीरिक व मानसीक परिणाम दिसतात उदा. चिडचिडेपणा वाढते, चटकन राग येते, डोके जड होते व दुखते, अस्वस्थता वाढते. झोप येत नाही. अशक्तपणा येतो ही किंवा यासारखी लक्षणे दिसने साहाजिकच आहे. परंतु काही घाबरून जायचे कारण नाही.

मुळात मादक द्रव्याच्या व्यसनातून स्वतःला मुक्त करून घ्यावेचे वाटते असे स्वतःलाच वाटने ही व्यसनमुक्तीची पहिली पायरी आहे. एकदा की तुम्ही ठरविले यातून सुटायचे आहे. दुसरी पायरी म्हणजे जवळपासचे व्यसनमुक्ती केंद्र शोधने, स्वयंसेवी संस्थामार्फत तसेच सरकारी व्यसनमुक्ती केंद्र आहेत. इथे तज्ञ डॉक्टरांच्या मार्गदर्शनाखाली मदत मिळते.

व्यसन सोडतांना काही वेळेस अनेक चॅलेजेस येतील त्यांना धेयाने तोड द्या. मग बंड करून म्हणेल एक दिवस मरायचेच आहे ना. मग कशाला हा आटापीटा व्यसन करून अश्यावेळी मनाचे व ऐकता बुद्धीचे व एका डॉक्टराचे एक मन बंड करते तो क्षण जपने फार महत्वाचे आहे अन्यथा तुम्ही कधीही व्यसन मुक्त होणार नाही. अशावेळी अनेक चांगल्या सवयी लावणे आवश्यक आहे.

संपर्क -

Interdisciplinary National Conference on "Drug Addiction-A Main Problem Of Indian Society In Current Scenario" Dt.01-Mar-2019 With ISSN 2394-8426 & International Impact Factor 5.682

- १) पाटील दिपक, पिंपळकर अजय (२००९) सलाम मुंबई फाऊंडेशन माहितीपुस्तिका, मुंबई
- 2) Marya m (2009) Text book of Public Health Dentistry, Jaypee Brothers, New Delhi.
- 3) Sinha Dharendra Narina (2006) Tobacco Control School in India Global Bacco Survey, New Delhi.
- 4) Redde K. Shrinath, Gupta Prakashan (2004) Report on Drugs Control India Ministry of Health & Family Welfare, Government of India, New Delhi.
- 5) Wibase : <http://www.who.in>
- 6) <http://todrugfreemain.org./chormes/parents/learn> more about health effect.php